

طرحنامه کرسی ترویجی

۱. عنوان کرسی:

عنوان فارسی: تحلیل حقیقت حوض کوثر و سرچشمه های آن
عنوان انگلیسی: Analysis of the Reality of the Kawthar Basin and Its Sources
عنوان عربی: تحلیل حقیقة حوض الكوثر ومنابعه

۲. خلاصه طرحنامه: (حداقل ۱۰۰۰ و حداکثر ۲۵۰۰ کلمه):

الف. شرح موضوع: موضوع کرسی ترویجی بطور دقیق و علمی شرح داده شود. در قیامت انسان ها در محل های مختلفی متوقف می شوند و مورد حسابرسی قرار می گیرند تا در نهایت پس از عبور از آنها به مقصد اصلی خود در بهشت یا جهنم وارد شوند از این محل های توقف با عنوان «مواقف» یاد می شود. در برخی احادیث آمده است که در قیامت پنجاه موقف وجود دارد که مسیر حسابرسی انسان ها از آنها می گذرد (کلینی، ۱۴۰۷ق، ج ۸، ص ۱۴۳). حوض کوثر یکی از مواقف قیامت است که در احادیث متعددی به آن اشاره شده است. براساس این احادیث که هم در منابع حدیثی شیعه و هم منابع اهل سنت به چشم می خورد، پیامبر اکرم (ص) در روز قیامت در کنار این حوض مستقر می شود و با مؤمنان و بهشتیان دیدار می کند و به وضعیت جهنمیان آگاهی می یابد. همچنین بهشتیان از آب حوض کوثر که یکی از نعمت های مهم الهی است، بهره مند می شوند (ر.ک: صدوق، ۱۳۷۶، ص ۲۹۸؛ بخاری، ۱۴۲۲ق، ج ۸، ص ۱۲۰؛ مسلم، بی تا، ج ۴، ص ۱۷۹۳). هرچند باور به وجود حوض کوثر به عنوان یکی از مواقف مهم قیامت و محل استقبال از بهشتیان، مورد اتفاق نظر علمای شیعه و اهل سنت است (صدوق، ۱۴۱۴ق، ص ۶۵؛ جرجانی، ۱۳۲۵ق، ج ۸، ص ۳۲۰؛ عثمان، ۱۴۳۰ق، ص ۳۶۷)، اما تاکنون در زمینه تبیین ویژگی های حوض کوثر و سرچشمه های آن پژوهش کامل و دقیقی انجام نشده است. در منابع شیعه احادیث متعددی به صورت تفصیلی در مورد ویژگی های حوض کوثر اعم میزان طول و عرض و عمق آن، تعداد جام های اطراف آن، سرچشمه های آن، رنگ و طعم آب آن و... وجود دارد که علمای شیعه به تبیین و بررسی آنها پرداختند. همچنین در منابع اهل سنت نیز احادیث متعددی از پیامبر اکرم (ص) درباره جزئیات حوض کوثر به چشم می خورد و بسیاری از علمای برجسته اهل سنت در کتاب های خود فصلی را به تبیین ویژگی های حوض کوثر اختصاص داده اند (ر.ک: عسقلانی، ۱۳۷۹، ج ۱۱، ص ۴۶۶-۴۷۷). پرداختن به تحلیل همه ویژگی های حوض کوثر از منظر فریقین نیازمند نوشتاری تفصیلی و گسترده، و از ظرفیت این مقاله خارج است؛ از این رو، در این مقاله ابتدا تحلیل حقیقت حوض کوثر بیان، و سپس فقط سرچشمه های آن از منظر فریقین تحلیل و تبیین می شود. تحلیل حقیقت حوض کوثر، در درک بهتر و باور به این امر اعتقادی مؤثر است و موجب تعمیق باور های مربوط به معاد و حسابرسی اعمال می شود؛ از این رو، بررسی و تحلیل چپستی و ویژگی های این حوض از منظر متون دینی و تبیین سرچشمه های آن از اهمیت بسیاری برخوردار است. بنابراین نوشتار حاضر به دنبال پاسخ به این پرسش است که «حقیقت حوض کوثر و سرچشمه های آن از منظر منابع دینی» چیست؟
ب. سوابق دانشی: تاریخچه موضوع و سوابق نظری و دانشی موجود در این زمینه چیست و جایگاه موضوع حاضر کجاست؟ بررسی پیشینه این موضوع نشان می دهد که پژوهش کاملی در این خصوص انجام نشده و فقط چند مقاله درباره تبیین مصداق کوثر وجود دارد؛ مانند: «پژوهشی در بررسی و تبیین تطبیقی مصداق کوثر از منظر فریقین» نوشته ندیم حسین حیدری، «بررسی مصداق کوثر در سوره کوثر در تفاسیر روایی شیعه و سنی» نوشته محمدرضا قزائی و دیگران و «بررسی تطبیقی روایات تفسیری فریقین درباره کوثر» نوشته محمد یعقوب بشوی. در این مقالات مصداق کوثر در قرآن بررسی شده و سخنی درباره چپستی حوض کوثر و سرچشمه های آن دیده نمی شود. از این رو، پژوهش مشابهی درباره حوض کوثر در پژوهش های گذشته وجود ندارد.

ج. **موارد نوآوری:** ضمن بیان دانش موجود، نوآوری طرحنامه بطور واضح و روشن تعیین شود.

اگر چه در باب تبیین مصداق کوثر در کتب تفسیری و مقالات مباحث قابل توجهی وجود دارد، اما هیچ نوشتار مستقل و کاملی در باب تحلیل حقیقت حوض کوثر مشاهده نشد و لذا نوآوری این طرح در تحلیل حقیقت و چیستی حوض کوثر است.

د. **فرایند:** فرایندی که در آن فرضیه/ایده/مدل / نظریه حاصل شده است، بطور دقیق شرح داده شود.

در این طرح، در پاسخ به این پرسش که «حقیقت حوض کوثر چیست؟» پس از جمع‌آوری آیات و روایات مربوط به حقیقت حوض کوثر آنها به روش توصیفی - تحلیلی بررسی می‌شود و سپس به تبیین حقیقت حوض کوثر پرداخته، همچنین سرچشمه‌های آن را از منظر متون دینی و با رویکرد عرفانی مورد تحلیل قرار می‌دهد تا از رهگذر آن بتوان تصویری شفاف از این موقف مهم قیامت ارائه نمود.

ه. **منابع:** فهرست منابعی که در متن ارجاع داده شده است، آورده شود.

ابن ابی‌عاصم، ۱۴۱۳ق، **السنه**، بیروت، المکتب الاسلامی.

ابن‌عبدالبر، ۱۳۸۷ق، **التمهید لما فی الموطأ**، مغرب، وزارة عموم الاوقاف.

ابن‌عربی، محیی‌الدین، ۱۹۹۴م، **الفتوحات المکیه**، بیروت، دار احیاء التراث العربی.

ابن‌کثیر دمشقی، اسماعیل‌بن عمر، ۴۱۸ق، **البدایة و النهایة**، تحقیق عبداللہ بن عبدالمحسن التركي، بیروت، دار هجر.

ابن‌منظور، محمدبن مکرم، ۴۱۴ق، **لسان العرب**، بیروت، دارالفکر.

ابن‌وهب دینوری، عبداللہ بن محمد، ۴۲۴ق، **تفسیر ابن‌وهب**، بیروت، دار الکتب العلمیه.

ابوحنیان، محمدبن یوسف، ۴۰۷ق، **تفسیر النهر الماد من البحر المحیط**، بیروت، دار الجنان.

ابوعبیده، معمر بن مثنی، ۳۸۱ق، **مجاز القرآن**، قاهره، مکتبة الخانجي.

احمدبن حنبل، ۴۰۳ق، **فضائل الصحابه**، بیروت، مؤسسة الرساله.

ازهری، محمدبن احمد، بی‌تا، **تهذیب اللغة**، بیروت، دار احیاء التراث.

آلوسی، محمود، ۴۱۵ق، **روح المعانی**، بیروت، دارالکتب العلمیه.

بحرانی، سیدهاشم، ۴۲۱ق، **غایة المرام**، بیروت، تاریخ العربی.

بخاری، محمدبن اسماعیل، ۴۲۲ق، **صحیح البخاری**، بیروت، دارالطوق النجاه.

براک، عبدالرحمن‌بن ناصر، ۴۲۹ق، **شرح عقیده الطحاویه**، بیروت، دارالترمیمیه.

بقلی شیرازی، روزبهان، ۲۰۰۸م، **تفسیر عرائس البیان**، بیروت، دارالکتب العلمیه.

ترمذی، محمدبن عیسی، ۱۹۹۸م، **سنن الترمذی**، بیروت، دارالغرب الاسلامی.

ثعالبی، عبدالرحمن‌بن محمد، ۴۱۸ق، **تفسیر الثعالبی**، بیروت، دار احیاء التراث العربی.

ثعلبی، احمدبن محمد، ۴۲۲ق، **الکشف و البیان**، بیروت، دار احیاء التراث العربی.

جرجانی، علی‌بن محمد، ۳۲۵ق، **شرح المواقف**، قم، شریف الرضی.

جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۶۶، **مبدأ و معاد**، قم، الزهراء.

جوهری، اسماعیل‌بن حماد، ۴۰۷ق، **المصاح**، بیروت، دار العلم للملایین.

حسکانی، عبیداللہ بن عبدالله، ۴۱۱ق، **شواهد التنزیل**، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

حسینی طهرانی، سیدمحمدحسین، ۴۲۳ق، **معادشناسی**، مشهد، نور ملکوت قرآن.

حقی، اسماعیل، بی‌تا، **روح البیان**، بیروت، دارالفکر.

راغب اصفهانی، حسین‌بن محمد، ۴۱۲ق، **مفردات الفاظ القرآن**، بیروت، دار القلم.

- زبیدی، محمدمرتضی، ۱۴۱۴ق، **تاج العروس**، قم، دارالفکر.
- زمخشری، محمودبن عمر، ۱۴۰۷ق، **الكشاف**، بیروت، دارالکتاب العربی.
- سمرقندی، نصر بن محمد، ۱۴۱۶ق، **تفسیر السمرقندی**، بیروت، دارالفکر.
- سید قطب، ۱۴۱۲ق، **فی ظلال القرآن**، بیروت، دارالشروق.
- شیخ بهائی، حسین، ۱۴۱۵ق، **الاربعون حدیثاً**، قم، مؤسسه النشر الاسلامی.
- صدرالمآلهین، ۱۳۵۴، **المبدأ و المعاد**، تهران، انجمن حکمت.
- صدرالمآلهین، ۱۳۶۶، **تفسیر القرآن الکریم**، قم، بیدار.
- صدرالمآلهین، ۱۳۷۹ق، **الحکمة المتعالیه فی الاسفار العقلیه الاربعه**، قم، مصطفوی.
- صدرالمآلهین، ۱۴۱۳ق، **اسرار الآیات**، بیروت، دارالصفوه.
- صدرالمآلهین، ۱۴۲۲ق، **شرح الهدایه الاثیریہ**، بیروت، التاريخ العربی.
- صدوق، محمدبن علی، ۱۳۶۲، **الخصال**، قم، جامعه مدرسین.
- صدوق، محمدبن علی، ۱۳۷۶، **الأمالی**، تهران، کتابچی.
- صدوق، محمدبن علی، ۱۳۷۸، **عیون اخبار الرضا**، تهران، جهان.
- صدوق، محمدبن علی، ۱۳۹۵ق، **کمال‌الدین و تمام النعمه**، تهران، اسلامیہ.
- صدوق، محمدبن علی، ۱۴۱۴ق، **الاعتقادات**، قم، کنگره شیخ مفید.
- طباطبائی، سیدمحمدحسین، ۱۴۱۷ق، **المیزان**، قم، جامعه مدرسین.
- طبرسی، فضل بن حسن، ۱۴۱۵ق، **مجمع البیان**، بیروت، الاعلمی.
- طبری، محمدبن جریر، ۱۴۱۲ق، **جامع البیان**، بیروت، دار المعرفه.
- طریحی، فخرالدین، ۱۳۷۵، **مجمع البحرین**، تهران، المرتضویه.
- طوسی، محمدبن حسن، ۱۴۱۴ق، **الامالی**، قم، دارالثقایه.
- طوسی، محمدبن حسن، بی‌تا، **التبیان**، بیروت، دار احیاء التراث.
- عباد البدر، عبدالمحسن، ۱۴۲۳ق، **قطف الجنی الدانی**، ریاض، دارالفضیله.
- عثمان، حمد بن ابراهیم، ۱۴۳۰ق، **شرح اعتقادات ائمه الحدیث**، ریاض، مکتبه الرشد.
- عسقلانی، ابن حجر، ۱۳۷۹ق، **فتح الباری شرح صحیح البخاری**، بیروت، دار المعرفه.
- فخر رازی، محمدبن عمر، ۱۴۲۰ق، **التفسیر الکبیر**، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
- فراهیدی، خلیل بن احمد، ۱۴۰۹ق، **العین**، قم، هجرت.
- فیض کاشانی، ملامحسن، ۱۳۷۷، **علم الیقین**، قم، بیدار.
- فیومی، احمد، ۱۴۱۸ق، **المصباح المنیر**، بیروت، العصریه.
- قرطبی، محمدبن احمد، ۱۳۶۴، **الجامع لأحكام القرآن**، تهران، ناصر خسرو.
- کاشانی، عبدالرزاق، ۱۴۲۲ق، **تفسیر ابن عربی**، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
- کوفی، ابوالقاسم، ۱۴۱۰ق، **تفسیر فرات کوفی**، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- کاشفی سبزواری، حسین بن علی، ۱۳۶۹، **مواهب علیّه**، تهران، اقبال.
- کلینی، محمدبن یعقوب، ۱۴۰۷ق، **الکافی**، تهران، دار الکتب الاسلامیه.
- ماتریدی، محمد، ۱۴۲۶ق، **تأویلات أهل السنة**، بیروت، دار الکتب العلمیه.
- مجلسی، محمدباقر، ۱۴۰۳ق، **بحار الانوار**، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
- مسلم بن حجاج، ابوالحسن، بی‌تا، **صحیح مسلم**، تحقیق محمدفؤاد عبدالباقی، بیروت، دار احیاء التراث العربی.
- مصطفوی، حسن، ۱۳۶۸، **التحقیق فی کلمات القرآن الکریم**، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، ۱۳۷۴، **تفسیر نمونه**، تهران، دارالکتب الاسلامیه .
میبدی، رشیدالدین، ۱۳۷۱، **کشف الاسرار**، تهران، امیرکبیر.
نخجوانی، نعمت‌الله‌بن محمود، ۱۹۹۹م، **الفواتح الالهیه**، مصر، دار رکابی.
نسائی، احمد، ۱۴۲۱ق، **السنن الکبری**، بیروت، الرساله .
یزدان‌پناه، سیدیدالله، ۱۳۹۳، **مبانی و اصول عرفان نظری**، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی□.

خلاصه طرحنامه شامل همه موارد از (الف تا ه) بین ۱۰۰۰ تا ۲۵۰۰ کلمه باشد.